

Justitiedepartementet

Angående betänkandet En mer rättssäker och effektiv domstolsprocess (SOU 2024:51)

Ekobrottsmyndigheten lämnar härmed sitt yttrande över rubricerat betänkande.

Sammanfattning

Myndigheten tillstyrker i huvudsak förslagen i betänkandet och instämmer i stort i de bedömningar som görs.

Gällande förslaget om förlängd sekretess för uppgifter i förundersökningsprotokoll anser myndigheten, till skillnad från utredningen, att sådan sekretess bör vara absolut.

Enligt Ekobrottsmyndighetens bedömning kan åklagare antas åberopa förhör som spelats in med ljud och bild i större utsträckning om en presumtion för tillåtligheten av sådan bevisning införs. Av detta skäl förordas det alternativa författningsförslag av vilket följer att sådana förhör får åberopas om det inte är olämpligt.

Allmänna synpunkter

Ekobrottsmyndigheten tillstyrker i huvudsak utredningens förslag och instämmer i stort i de bedömningar som görs. Från ett sammantaget perspektiv framstår förslagen vara väl avvägda och i linje med direktiven till utredningen.

I det följande kommenteras de avsnitt där myndighetens överväganden skiljer sig från utredningens eller där omständigheter av vikt för bedömningen av förslagen särskilt vill framhållas.

3. Sekretess för uppgifter i förundersökningsprotokoll

Ekobrottsmyndigheten anser att en förlängd sekretess för uppgifterna i förundersökningsprotokoll behövs för att skydda förhörspersoner och huvudförhandlingen.

Behov av skydd för huvudförhandlingen i domstol och enskilda kan finnas även efter den tidpunkt som utredningen föreslår, d.v.s. när första instans har meddelat dom eller slutligt beslut i målet. Efter en avvägning mellan detta behov och insynsintresset delar Ekobrottsmyndigheten bedömningen att den föreslagna tidpunkten är lämplig för upphörande av den föreslagna förlängda sekretessen för förundersökningsprotokoll.

Som utredningen påpekat kan redan en upplevd utsatthet genom spridning av uppgifter ur förundersökningsprotokoll göra människor obenägna att ställa upp på förhör. Om den föreslagna förlängda sekretessen för förundersökningsprotokoll görs beroende av utfallet av en skadeprövning finns därför en risk för att bestämmelsen inte kommer att ha önskvärd effekt på människors ökade benägenhet att ställa upp på förhör och förmåga att då avge en spontan och klar berättelse. Enligt Ekobrottsmyndigheten är skälen för att införa en bestämmelse som omfattas av absolut sekretess åtminstone lika tungt vägande som de skäl som låg till grund för att införa sådan sekretess för arbetstagares anmälan gällande arbetarskydd (28 kap. 14 § offentlighets- och sekretesslagen [2009:400]). Då den föreslagna bestämmelsen enbart innebär en senareläggning av offentliggörandet av förundersökningsprotokollet torde insynsintresset dessutom väga relativt lätt jämfört med den 50-åriga sekretess som arbetstagares anmälan skyddas av. Ekobrottsmyndigheten förordar mot den bakgrunden att den föreslagna sekretessen ska vara absolut.

Uppgifterna i förundersökningsprotokoll är, även i de fall de var för sig kan betraktas som ofarliga, tillsammans känsliga och kan leda till skada om de offentliggörs. Ekobrottsmyndigheten delar därför utredningens bedömning att det är sammanställningen av uppgifter som bör skyddas av sekretess.

I likhet med utredningen anser Ekobrottsmyndigheten att uppgifter som ingår i ett förundersökningsprotokoll ska skyddas av sekretess, oavsett var uppgifterna finns sparade och att de ska omfattas av sekretess även efter det att de lagts fram vid en offentlig förhandling i brottmålet. Om sekretessen inte ska vara absolut uppkommer dock frågan vilken betydelse offentlighetsdopet enligt 43 kap. 5 § OSL skulle kunna tillmätas vid skadeprovningen. Denna fråga kan med fördel ägnas uppmärksamhet i den fortsatta beredningen av lagstiftningsärendet.

4. Tidiga förhör och vittnesattester

Av de skäl som utredningen anför tillstyrker Ekobrottsmyndigheten förslaget om en ny huvudregel enligt vilket förhör ska dokumenteras genom en ljud- och bildupptagning och förslaget om undantag från kravet på att uppteckning och granskning av förhör ska göras innan förhöret avslutas.

Den huvudsakliga fördelen med möjligheten att åberopa inspelade förhör är från åklagarens perspektiv att den muntliga bevisningen säkras till förbyggande av risken för att en förhörsperson ändrar sig eller invändningar från försvaret att det finns utrymme för missuppfattning om vad som sagts inför den brottsbekämpande myndigheten. Mål med koppling till gängkriminalitet och de risker för vittnespåverkan som är förbundna med dessa, är exempel på när förutsättningarna att tidigt kunna säkra muntlig bevisning kan vara avgörande. När ett inspelat förhör finns och får åberopas har kriminella nätverk inte lika mycket att vinna på att påverka vittnen. En presumtion för att inspelade förhör får åberopas är därför ägnad att minska risken för att kriminella ska försöka påverka förhörspersoner.

För åklagare finns en viss osäkerhet under vilka förutsättningar rätten, utifrån sitt perspektiv, anser det vara lämpligt att ljud- och bildinspelningar av förhör åberopas. Att förhörspersonen även kommer att förhöras vid huvudförhandlingen skulle kunna vara en omständighet som får rätten att ifrågasätta om det är lämpligt att tillåta det inspelade förhöret. Åklagarens osäkerhet i detta avseende kan leda till att denne underlåter att åberopa det inspelade förhöret. Ekobrottsmyndigheten anser mot den bakgrunden, till skillnad från utredningen, att en ändring av regleringen om tidiga förhör skulle göra den mer effektiv. Införande av det alternativa författningsförslaget, av vilket följer att tidiga inspelade förhör får åberopas om det inte är olämpligt, torde leda till att åklagarna åberopar tidiga förhör i större utsträckning. Ekobrottsmyndigheten förordar därför att detta förslag läggs till grund för lagstiftning.

5. Kronvittnen

Ekobrottsmyndigheten delar utredningens bedömning att nuvarande ordning för strafflindring vid utredningsmedverkan i brottsbalken är tillräckligt förmånlig för att kunna motivera den misstänkte att välja att medverka i utredning av någon annans brottslighet.

Myndigheten delar även bedömningen att det inte är möjligt att införa en reglering som innebär att åklagaren ges befogenhet att binda domstolen i fråga om strafflindring samtidigt som domstolen ska tillämpa bestämmelserna om straffmätning och påföljdsval i 29 och 30 kap. brottsbalken. Det alternativa författningsförslaget, som innebär att rätten vid straffmätningen inte i skärpande riktning får avvika åklagarens utfästelse om strafflindring väcker enligt Ekobrottsmyndigheten därför frågan om hur domstolen skulle tillämpa bestämmelsen tillsammans med övriga bestämmelser om straffmätning och påföljdsval. Det är även oklart om en utfästelse om strafflindring är avsedd att anges i ett procenttal eller på något annat sätt. Om det alternativa författningsförslaget ska leda till lagstiftning finns skäl att behandla dessa frågor i den fortsatta beredningen.

6. Tilltrobestämmelserna

Ekobrottsmyndigheten delar utredningens bedömning såvitt avser tilltrobestämmelserna och tillstyrker därför att dessa upphävs.

Detta yttrande har beslutats av generaldirektören Rikard Jermsten. I ärendets slutliga handläggning har t.f. rättschefen Karin Mostad deltagit. Verksjuristen Johan Dibb har varit föredragande.

Rikard Jermsten

Johan Dibb

Expedition till
ju.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia till
ju.da@regeringskansliet.se